

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO 138 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 138 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą paskatino rengti poreikis, kuriuo siekiama Lietuvos piliečiams numatyti didesnes galimybes derinti darbo galimybes ir įsipareigojimus su šeimos poreikiais, užtikrinant ilgesnį laiko praleidimą su savo atžalomis.

Pagal 2018 m. įsigaliojusį vaiko teisių apsaugos įstatymą vaikas iki 6 metų be objektyvios priežasties negali likti vienas be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros. Mažamečiu laikomas asmuo, nesulaukęs 14 metų amžiaus.

Darbo kodekse yra numatytos šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonės, kurios numato papildomas poilsio dienas. Teisė į tokias dienas suteikiama visiems dirbantiems tėvams, auginantiems vieną vaiką iki 12 metų. Tėvams suteikiama viena papildoma poilsio diena per tris mėnesius, o darbuotojams, auginantiems neįgalų vaiką iki 18 metų arba du vaikus iki 12 metų suteikiama viena papildoma poilsio diena per mėnesį, o auginantiems tris ir daugiau vaikų iki 12 metų arba auginantiems du vaikus iki 12 metų, kai vienas arba du vaikai yra neįgalūs suteikiamos dvi dienos per mėnesį, mokant jiems vidutinį jų darbo užmokestį.

Pagal 1996-04-12 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 29 straipsnio 7 papunktį vaikas savarankiškai gali kreiptis į Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierių, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių, policiją ar švietimo, sveikatos priežiūros ar kitą instituciją, o sulaukęs 14 metų, – į teismą dėl jo teisių pažeidimo.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes, šio įstatymo projektu teigiama, kad dabar Lietuvoje suteikiamos papildomos poilsio dienos tėvams nėra užtektina priemonė skatinanti didesnę bendravimą su vaikais, nes mažametis vaikas iki 14 metų negali likti vienas namuose ir būti saugus. Taip pat labai aktualu prailginti papildomas poilsio dienas tėvams iki atžaloms sukaks 14 metų, nes iki tokio amžiaus vaikai išgyvena paauglystę ir patiria daug įvairių pokyčių, kurie gali sukelti stresą, baimę, neužtikrintumo jausmą. Paauglystės metu ypatingai svarbu išlaikyti artimą ryšį su paaugliu, skirti kuo daugiau dėmesio bendraujant. Paauglys, įgijęs didesnę pasitikėjimą, sulaukęs daugiau dėmesio ir paramos iš tėvų, rečiau bendraus su bendraamžiais, linkusiais į žalingus įpročius. Tėvų parama, didesnis dėmesys ir dažnas buvimas kartu bendrai sumažina narkotikų vartojimo tikimybę ir mažina žalingų įpročių tikimybę.

Įstatymo projekto pagrindinis tikslas – praplėsti teisinį reguliavimą, sudarant galimybę turėti tėvams poilsio dienas iki vaikui sukaks 14 metų, taip stiprinant šeimos ryšį, kad tėvai skirtų kokybiškesnį ir didesnę kiekį laiko ne tik mažametėms atžaloms, bet ir paaugliams, tuo pat metu užkertant kelią žalingų įpročių naudojimui ankstyvoje paauglystėje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Seimo narė Jurgita Šukevičienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Pagal Darbo kodekso 138 straipsnio 3 dalį, Darbuotojams, auginantiems vieną vaiką iki dvylikos metų, suteikiama viena papildoma poilsio diena per tris mėnesius (arba sutrumpinamas darbo laikas aštuoniomis valandomis per tris mėnesius), darbuotojams, auginantiems vaiką su negalia iki aštuoniolikos metų arba du vaikus iki dvylikos metų, suteikiama viena papildoma poilsio diena per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas dviem valandomis per savaitę), o darbuotojams, auginantiems tris ir daugiau vaikų iki dvylikos metų arba auginantiems du vaikus iki dvylikos metų, kai vienas arba abu vaikai turi negalią, – dvi dienos per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas keturiomis valandomis per savaitę), mokant jiems vidutinį jų darbo užmokestį. Darbuotojų, dirbančių ilgesnėmis negu aštuonių darbo valandų pamainomis, prašymu šis papildomas poilsio laikas gali būti sumuojamas per kelis mėnesius tol, kol susidaro papildoma poilsio diena, kuri suteikiama ne vėliau kaip paskutinį sumuojamą mėnesį.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Projektu siūloma nustatyti, kad papildoma poilsio diena per tris mėnesius (arba sutrumpinamas darbo laikas aštuoniomis valandomis per tris mėnesius), darbuotojams, auginantiems vaiką su negalia iki aštuoniolikos metų arba du vaikus iki keturiolikos metų, suteikiama viena papildoma poilsio diena per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas dviem valandomis per savaitę), o darbuotojams, auginantiems tris ir daugiau vaikų iki keturiolikos metų arba auginantiems du vaikus iki keturiolikos metų, kai vienas arba abu vaikai turi negalią, – dvi dienos per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas keturiomis valandomis per savaitę), mokant jiems vidutinį jų darbo užmokestį. Darbuotojų, dirbančių ilgesnėmis negu aštuonių darbo valandų pamainomis, prašymu šis papildomas poilsio laikas gali būti sumuojamas per kelis mėnesius tol, kol susidaro papildoma poilsio diena, kuri suteikiama ne vėliau kaip paskutinį sumuojamą mėnesį.

Praplėstos galiojančios nuostatos galimybės padės užtikrinti geresnę tėvų ryšį su vaikais ir paauglystės metu. Palengvins šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimą, padės užkardyti ankstyvojoje paauglystėje žalingų įpročių vartojimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamos priimto įstatymo pasekmės nenumatomos.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo priėmimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Projekto įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslui ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštaruja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštaruja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymą teisės aktų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštaruoja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti nereikia priimti papildomų įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant projektą vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Nėra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.